

STORFANGEREN KIVIOQ, DER DROG PÅ LANGFART TIL AKILINEQ

Et gammelt sagn fortalt af *Hans Kreutzmann*, Kangamiut, til kaptajn *Johannes Balle*

Kivioq var en vældig fanger. Han færdedes altid på havet i sin kajak og fangede mange sæler. Engang han som sædvanlig kom hjem med sæl, bad han sin kone om at gå ned og flænse den. Da konen var færdig med at flænse, ville hun skylle skindet og sprang ud på en lille sten, der lå lidt fra bredden. Hun vendte ryggen til land og skyllede, til skindet var rent for blod og ville så atter springe i land, men da hun vendte sig om, så hun kun hav og himmel; hvor hendes boplads havde været, var der intet land at øjne. Det viste sig, at hun på grund af trolddom i et spring var kommet over til Akilineq (Baffinland), landet på den anden side havet.

Kivioq ventede længe på sin kone, men da hun ikke kom op, gik han ned for at se efter hende. Han fandt også sælen, hun havde flænset, men intet spor af hende. De boede alene på bopladsen, så der var ingen, der kunne have set, hvor hun var gået hen, hvorfor han besluttede at søge hendes spor på åndemanervis. Da det blev mørkt, holdt han derfor åndebevisværgelse og så nu, at hun var gået lige over havet mod Akilineq.

Han sørgede meget over tabet af sin kone, men det var der intet at gøre ved, han tog sig snart en ny. Nu levede han i nogen tid sammen med sin anden kone, men da han ikke kunne glemme hende, han havde mistet, besluttede han at tage ud for at opsøge hende. Han talte ikke med nogen derom, men begyndte at opføre sig meget mærkeligt. Hver dag, når han kom hjem fra fangst, fortalte han sin kone, at han havde mistet sin ene kajakvante, men snart var det den højre, snart den venstre. Dette blev han ved med, indtil han havde stoppet hele agterenden af sin kajak fuld. Han var klar over, at han måtte have mange vanter med på en så lang tur. Han gjorde sig færdig med sine forberedelser og tog af sted på fangst uden at meddele nogen, at han ikke kom tilbage. Han fulgte den vej, han under sin åndemaning havde set sin kone gå og tabte snart landet af sigte. Om aftenen blev hans anden kone ængstelig, da han ikke kom hjem sammen med de andre fangere, og de kunne kun oplyse hende om, at Kivioq var forsvundet ud over havet, og siden havde ingen set ham.

Kivioq roede imidlertid på langfart for at finde sin første kone. Han roede og roede og kom længere og længere ud på det åbne hav. På sin vej mødte han forskellige mærkelige ting. Således så han på den tredje dag en masse sæler, og der var så mange af dem, at der slet intet vand var imellem dem, hvori han kunne ro. Han sagde imidlertid til sig selv, at han var ude for at lede efter sin kone, og derfor måtte der intet være, som kunne hindre ham. Han roede nu ind mellem dem, men måtte tilsidst slå dem i hovederne for at bane sig vej, og det tog ham to dage at passere dem, så han var lige ved at opgive det af træthed, da han endelig så åbent vand og kom ud og væk fra dem.

Da han atter havde roet en dags tid så han forude en krusning på vandet; han spekulerede lidt på, hvad det kunne være, og var imidlertid kommet helt hen til det, da han så at havet var helt opfyldt af „havets lus“, den slags lus, der plejer at leve i træ. Han standsede derfor og tog en af sine „blodpropper“ (Kissarqutâ), som han plejede at stikke ind i harpunsåret på de sæler, han havde harpuneret, og kastede det ud til lusene. Næppe var træstykket faldet ned mellem lusene, før det blev ædt op. Han sagde da til sig selv: „Hvis du ror ind imellem dem, vil de æde din kajakåre op, og så kan du ingen vegne komme, lad mig prøve, om de også æder skind.“ Han tog derfor sin ene kajakvante af og smed den ud imellem dem, men vanten flød roligt ovenpå vandet, og han blev derved klar over, at de ikke rørte skind. Nu kunne han klare den ved at omvikle sine åreblade med sin kobberem, hvilket han også gjorde, og idet han „gav sig selv bort“ (kastede sig ud i det), roede han til af alle kræfter. Skønt han roede kraftigt til hele tiden, tog det ham dog omtrent et par dage at komme igennem, men endelig kom han dog igennem. Derefter skete der ikke noget, indtil han fik det store land Akilineq i sigte. Han roede frem til det og derpå videre langs med landet. En dag, da han passerede et næs, så han inde i bugten et hus. Da Kivioq havde ligget lidt og ventet på, at der skulle komme nogen ud af huset, så han kunne se, hvem der boede i det, og der stadig ikke viste sig nogen, steg han ud af sin kajak og gik op til huset. Da han kom derop, væltede han de sten, som var sat op til skorstensrør, og gemte sig. Lidt efter kom der en kone ud, hun kiggede sig omkring, og Kivioq så, at det var hans forsvundne kone. Da hun stillede stenene op igen, sagde hun: „Det kan kun være sket ved, at en mand har piller ved dem. Er her nogen, så kom kun frem, det vil være dejligt at se fremmede.“ Kivioq gav sig nu tilkende, og hun bød ham ind. Inde i huset traf han en ung kvinde, som hun boede sammen med.

„Det er min datter,“ sagde Kivioqs kone, og han blev meget forbavset over, at hun havde en datter. Han blev der hele dagen, og da aftenen kom, og han lagde sig til hvile hos sin kone, begyndte to træstolper af flydetræ, der havde en del knastgevekster på sig, at lave et forfærdeligt spektakel inde i huset; de rullede hen over gulvet og stødte sammen, det var det rene hekseri.

„Hvad er der i vejen med dem,“ spurgte Kivioq. „De er skinsyge,“ sagde hans kone. „Skinsyge, hvad vil det sige,“ spurgte Kivioq. „Det er mine mænd,“ sagde konen.

Kivioq blev endnu mere forbavset, men natten gik da. Da Kivioq vågnede næste morgen, var begge kvinderne allerede gået ud. Da han så, at han var alene, tog han en økse og huggede alle gevæksterne af træstolperne, og de var nu glatte over det hele og lignede almindelige husstolper. Da konen kom hjem og så, at Kivioq havde hugget stolperne glatte, blev hun meget fortvivlet og græd; men Kivioq skældte hende ud, for sådan skulle husstolper være, og det var ikke noget for en kvinde at græde for. De var kommet hjem med en mængde edderfugle, og det var Kivioq meget forbavset over.

„Hvor har I fået alle de edderfugle fra,“ spurgte han sin kone.

Konen ville ikke sige det, skønt han spurgte flere gange. Næste morgen var de også gået, da Kivioq vågnede, men denne gang holdt han en åndebesværgelse, og derved kunne han se de skjulte ting, så han snart så, hvad vej de var gået, og fulgte efter dem. Han nåede dem, da de kom til en stor sø, hvor de hurtigt smed alt tøjet og løb frem og tilbage på bredden. Der kom nu en styg trolld op af søen, og de vadede nu ud til ham. Han var nemlig også deres mand. Da de havde været nogen tid hos ham, vadede de i land igen, og nu kom der en stor mængde edderfugle flyvende og satte sig på søen. De var så tamme, at kvinderne kunne tage dem med de bare hænder. Det var troldens tak, fordi de havde været hos ham.

Kivioq blev aldeles rasende, da han så det, og såsnart kvinderne var gået hjem, gjorde han akkurat det samme. Trollden kom atter op, men i det samme sprang Kivioq ud i søen og stak ham med sin kniv, så han døde. Det var nu anden gang, han dræbte sin kones mand.

Næste dag gik på samme måde. Da Kivioq vågnede, var de allerede væk, og først hen på eftermiddagen kom de tilbage uden én edderfugl, men de var så vrede, at de ustandselig skældte Kivioq ud.

„Det er dig, der har dræbt ham,“ gentog de stadig. Kivioq forsøgte at tale dem tilrette, men de svarede ham blot med skældsord. Han indså nu, at han ingen veje kunne komme med dem, og var meget bedrøvet over at træffe sin kone, som han elskede, under sådanne forhold og bestemte sig til at rejse hjem igen. Men først spurgte han dem, om de ville kunne ernære sig selv, og da de sagde, at det kunne de sagtens, gjorde han sig rede til hjemrejsen dagen efter.

Han roede hjemover, indtil han fik land i sigte, og da han kom nærmere, så han et hus, hvor han lagde til og gik op. Inde i huset traf han mennesker, men hele eftermiddagen gik, uden de bød ham noget at spise. Først henad aften var der én, der sagde: „Vor gamle husfader plejer somme tider at holde en lille åndemanerforestilling; det er nok bedst, vi holder en besværgelse nu.“

De traf deres forberedelser og brugte som hjælpeånd en gammel kælling, der var husfaderens kone. Hende anbragte de under jorden lige under husindgangen. Manden satte sig på en flad sten lige over for og gav sig til at dreje på en mindre sten, rundt fra venstre til højre, og mumlede dertil: „Kan vi spise vor gæst,“ og hver gang svarede den gamle kælling: „Ja, vel kan vi spise ham.“

Kivioq hørte dette og mente, at det var bedre, han kom af sted. Han ville tage sit tøj fra tørrestativet, da han som åndemaner nu vidste, at han var kommen til ilisîtsuts land (heksenens land). Han kunne imidlertid ikke få fat på sit tøj, da det hævede sig så højt op af sig selv, at han ikke kunne nå det. De ville på den måde hindre ham i at komme af sted. Han tilkaldte så en af sine hjælpeånder, en gammel haj, der kom farende op gennem jorden og svømmede omkring i huset. Da denne haj var kommen, så Kivioq straks, at han havde magt over hekseriet. Han kunne nu nå sit tøj og løb hurtigt ud af husgangen. Han satte sig i sin kajak og roede bort. Han roede nu længe, indtil han kom til et sted, der var overfyldt med isfjelde, så man ikke kunne komme udenom. To af isfjeldene skilte sig lidt fra hinanden og klappede så sammen igen, hvilket stadig gentog sig. Da det var den eneste vej, han kunne komme ud, lagde Kivioq sig stille foran dem, og idet de åbnede sig, smuttede han igennem. Da han var kommen igennem, så han sig tilbage og opdagede, at de to store isfjelde blev til to skulderbladsknogler af et menneske, der nu langsomt sank til bunds. Det var Kivioqs første kone, der havde forsøgt at hævne sin dræbte mand ved at fremhekse isfjelde af søtroidens knogler.

Kivioq roede nu roligt videre, og efter at han havde roet lang tid, så han en stor måge komme flyvende. Da den nåede hen til ham, begyndte den at skrike: „Kivioq, Kivioq, hej, Kivioq!“ og han genkendte den som en af sine hjælpeånder.

Efter at mågen havde kredset lidt over Kivioq, skreg den atter: „Kivioq, Kivioq, hej, hej,“ og derefter sagde den: „Inde ved Morapissoq har de lige fanget en hval og er ved at flænse den.“ Det var netop Kivioqs gamle boplads.

Så fløj den ind mod land og sang ind over alle de flænsende: „Kivioq, Kivioq, hej, hej,“ og Kivioqs kone, der hørte det, sagde: „Å, det er ligesom i gamle dage, da hans hjælpeånd sang hans navn ud over bopladsen.“ Hun sagde dette til sin nye mand, som hun straks havde taget, da Kivioq blev borte.

Snart efter opdagede man inde fra bopladsen, at en kajak kom roende indefter. Den kom ganske langsomt, som kom den langvejs fra. Da bopladsfolkene så den, var der en, der sagde: „Det ligner svært Kivioq, han ror på samme måde.“

Man fortæller, at Kivioq var så lidt bange for vandet, at han altid dyppede sine albuer i vandet ved hvert åretag. Nu genkendte man Kivioq, men da han kom helt ind til stranden og så, at hans kone havde taget sig en ny mand, vendte han stævnen bort fra land igen, idet han sagde: „Du har nok ikke været længe om at tage en anden

mand, da du troede mig død." Han tog nu et åretag, så han vendte ryggen mod bopladsen, men det lykkedes konen at få fat i hans kajakspids og hale hele kajakken ind på land. Så jog hun sin nye mand ud af huset og bad Kivioq følge med ind i stedet for. Da han nu så, at hun ikke havde brudt sig meget om den anden, gik han atter ind i huset.

Nu levede de to lykkeligt sammen, og Kivioq rejste aldrig mere på langfart. Så er denne historie ude og vinteren så meget kortere.